

Migranti ve vybraných městech Česka 2008–2015: analýza změny prostorového rozmístění s využitím populačního rastru

MARTIN ŠIMON¹, IVANA KRÍŽKOVÁ², ADAM KLSÁK²

¹ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., oddělení Lokálních a regionálních studií, Praha, Česko (Czech Academy of Sciences, Institute of Sociology, Department of Local and Regional Studies, Prague, Czechia); e-mail: martin.simon@soc.cas.cz

² Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, Česko (Charles University, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development, Prague, Czechia); e-mail: ivana.krizkova@natur.cuni.cz, klsaka@natur.cuni.cz

ABSTRACT **Immigrants in large Czech cities 2008–2015: the analysis of changing residential patterns using population grid data** – This article contributes to the discussion of the segregation of immigrants by presenting evidence from a new destination country of international migration. It explores residential patterns of immigrants, defined by citizenship, and their development in selected large Czech cities. The analysis is focused on six main immigrant groups. New register data provided by Alien Police of the Czech Republic are utilized for the computation of geospatial grid data. The changes in population distribution are measured by the dissimilarity index, which is commonly used in segregation research. The main result indicates a major trend of decreasing spatial dissimilarity between the Czech majority and immigrant groups. The steady and slow inflow of immigrants does not lead to distinct patterns of segregation in the country – with a few specific exceptions.

KEY WORDS segregation – immigrants – international migration – population grid data – Czechia

ŠIMON, M., KRÍŽKOVÁ, I., KLSÁK, A. (2020): Migranti ve vybraných městech Česka 2008–2015: analýza změny prostorového rozmístění s využitím populačního rastru. *Geografie*, 125, 3, 343–374. <https://doi.org/10.37040/geografie2020125030343>

Do redakce došlo v květnu 2019, přijato do tisku v únoru 2020.

Úvod

Přítomnosti migrantů a jejich aktivitám je věnována značná pozornost veřejnosti, médií i politických subjektů. Počet migrantů a jejich význam na trhu práce v posledních desetiletích v Česku skutečně roste. Nikoli ale v souvislosti s migrační vlnou z Blízkého východu a Afriky, která kulminovala v roce 2015, ale spíše v důsledku vysoké poptávky po pracovní síle. Migrantů přibývá především ve velkých městech, doposud ale česká odborná literatura jen v malé míře reflektovala problematiku rozmístění migrantů na vnitroměstské úrovni. To bylo způsobeno především absencí dat o počtech migrantů v dostatečném detailu v období mezi sčítáními lidu (Bernard, Leontiyeva 2013; Leontiyeva, Vojtková 2006).

Cílem textu je proto poskytnout nový longitudinální pohled na lokalizaci bydlení (trvalá bydliště) migrantů ve 14 velkých českých městech. Zvolili jsme pro tyto účely krajská města a Kladno jako zástupce Středočeského kraje. Naše studie je založena na porovnání měst mezi sebou a vývojových změn v jednotlivých městech v období 2008–2015. Z hlediska datových zdrojů vychází z analýzy geolokalizovaných anonymizovaných dat poskytnutých Ministerstvem vnitra České republiky, která byla doposud v akademickém výzkumu využita jen minimálně (Šimon a kol. 2020, Šimon 2020). Pohled na segment populace migrantů registrovaných k dlouhodobému a trvalému pobytu v Česku nám umožňuje zachytit základní vzorce a trendy v jejich prostorovém rozmístění.

Za klíčové faktory rozhodující o stavu a vývoji prostorových vzorců rezidenční segregace je ve městech tradičních imigračních zemí považováno mimo jiné etnické složení populace, migrační historie oblasti, podoba migračních sítí, kulturní a ekonomické rozdíly mezi majoritou a migranty a velikost města (podrobněji o faktorech ovlivňujících prostorové rozmístění a segregaci imigrantů např. Hasman, Novotný 2017; Křížková, Ouředníček 2020; Murdie, Borgegård 1998). Česko ale patří mezi země, které se mezi výrazně přistěhovalecké zařadily teprve nedávno (Drbohlav 2011). Nabízí se tak možnost provést srovnání, nakolik jsou předpoklady a poznatky známé ze západního světa aplikovatelné u nás. Studií, které by se o podobný výzkum pokoušely mimo tradiční imigrační země, je totiž doposud jen málo (viz např. Hasman, Novotný 2017; Přidalová, Hasman 2018; Přidalová, Ouředníček 2017; Tammaru a kol. 2015; Van Kempen 2007). Poptávka po nich však velmi pravděpodobně dále poroste v souvislosti s vývojem mezinárodní migrace ve světě.

Pro potřeby explorační analýzy vzorců rozmístění migrantů ve velkých městech Česka jsme navrhli tři základní vývojové scénáře, které dávají do souvislosti procesy segregace migrantů a velikostní hierarchii sídel, a které nám umožňují srovnání velikostně heterogenního souboru měst s různě početnými minoritami. Tyto scénáře jsme nazvali (1) jednotným, (2) duálním a (3) individualizovaným. V případě jednotného scénáře (1) předpokládáme, že trendy v rozmístění bydlišť

migrantů pozorované v hlavním městě se budou analogicky vyvíjet i v dalších městech s určitým časovým odstupem. Ostatní města tak budou vykazovat totožné či velmi podobné trendy v rezidenční segregaci. Předpoklad platnosti tohoto scénáře vychází z poznatků z tradičních imigračních zemí, které ukazují, že segregace migrantů se napříč studovanými městy v čase vyvíjí podobně (Peach 2009). Spolu s tendencí k postupnému šíření imigrace z hlavních center do dalších měst (viz např. Walton-Roberts 2011) lze proto očekávat také podobné změny rozmístění uvnitř těchto sídel. Duální scénář (2) očekává, že trendy v rozmístění bydlišť migrantů v hlavním městě se budou výrazně lišit od situace v menších městech. Při porovnání menších měst mezi sebou pak budeme pozorovat totožné či obdobné trendy. V takovém případě by bylo oprávněné předpokládat, že nejen důsledky, ale i klíčové faktory a hybné síly segregace se budou v těchto dvou kategoriích vzájemně lišit (Bolt, van Kempen, van Ham 2008). Třetí scénář, individualizovaný (3), vychází z předpokladu, že mezi městy nelze vypořádat žádný jasný trend, a že se z hlediska rozmístění migrantů vzájemně nepodobají. Na každé z měst je třeba nahlížet jako na individuální, unikátní případ, který se vyvinul v konkrétním historickém a regionálním kontextu, a který má specifickou strukturu obyvatelstva a podléhá specifické kombinaci působení lokálních i globálních sil. Rozmístění bydlení migrantů bude v závislosti na kombinaci těchto vstupů produkovat velmi odlišné vzorce prostorové segregace v různých lokalitách či kategoriích lokalit (Aldén, Hammarstedt, Neuman 2015).

V článku chápeme segregaci jako míru odlišnosti prostorového rozmístění různých populací, v našem případě majority a migrantů ve vybraných velkých českých městech. Ačkoli se jedná o multidimenzionální jev, k jehož hodnocení existuje řada indikátorů (Massey, Denton 1988; Reardon, Sullivan 2004; Yao a kol. 2019), v příspěvku se – vzhledem k jeho ambici představit vývoj segregace v dosud neřešeném územním detailu a období – věnujeme pouze dimenzi územní nerovnoměrnosti. Ta prostřednictvím tradičního ukazatele, indexu odlišnosti, srovnává prostorové vzorce rozmístění vybrané minoritní skupiny oproti zbytku populace. Za více segregovanou je tedy považována taková skupina, jejíž členové jsou rozmístěni méně rovnoměrně než ostatní obyvatelstvo. K rozlišení minoritní a majoritní populace využíváme státní občanství obyvatel z důvodu datové dostupnosti. Využití těchto dat je založeno na premise, že státní občanství postihuje relevantní rozdíl mezi majoritou a minoritami. Využitím legálně-právní definice abstrahujeme od otázek sebe-identifikace, vnitřní skupinové heterogenity a naturalizace migrantů.

První část článku poskytuje základní informace o populaci migrantů v Česku a možnostech a limitech jejího dosavadního poznání. Ve druhé části Data a metody představujeme analytické možnosti nového datového zdroje pro výzkum populačních změn. Data registrového typu z Cizineckého informačního systému Ministerstva vnitra České republiky nabízí nové analytické možnosti a zároveň

přinášejí nové metodologické a etické výzvy. Třetí empirická část rozebírá vzorce a trendy v rozmístění bydlišť migrantů v období 2008–2015. Dokládá dominantní trend poklesu prostorové odlišnosti majoritní společnosti a minoritních populací. Článek uzavírá diskuze přínosů této studie pro výzkum, jejích limitů a potenciálních důsledků pro praxi veřejných politik.

Prostorové rozmístění migrantů v hlavních a sekundárních městech: rozdíly a podmíněnosti

Hlavní města a jejich regiony jsou zpravidla politickými, ekonomickými a kulturními centry celého státu, váží na sebe řadu typicky městských funkcí a jsou výrazně integrovány do globálních sítí (Connolly 2008; Cardoso, Meijers 2016). Slouží jako brány vstupu do země a bývají tudíž nejintenzivněji vystaveny mezinárodní migraci. S ohledem na koncentraci specifických funkcí se může také struktura v hlavním městě bydlicích a pracujících migrantů lišit od ostatních měst. Jako typickou uveďme například větší přítomnost mladých a vysoce kvalifikovaných pracovníků obsazujících pozice v managementu firem, případně vědě a výzkumu (Champion, Coombes, Gordon 2014).

Některé studie, pocházející například z USA, Švédska či Nizozemska, přichází se zjištěním, že hlavní a velká města mají tendenci vykazovat vyšší míru rezidenční segregace, což lze připisovat typicky vyšším úrovním socio-ekonomické polarizace, než jaké nacházíme v sekundárních centrech (Massey, Denton 1989; Krupka 2007; Haase a kol. 2011; Östh, Malmberg, Andersson 2015). Tyto studie ukazují, že čím větší je diverzita obyvatelstva města, tím více lze předpokládat promítání této rozmanitosti do jeho prostoru. Jiné výzkumy naopak tvrdí, že porovnání úrovně segregace v hlavním městě a v sekundárních centrech ukazuje na podobnost vzorců v obou kategoriích měst (Bolt, van Kempen, van Ham 2008; Peach 2009; Aldén, Hammarstedt, Neuman 2015). Na příkladu metropolitních oblastí USA pak Hall (2013) demonstruje, že města s dlouhodobě vyšší fluktuací obyvatelstva a nové imigrační lokality mají nižší úroveň segregace, než je tomu u měst migrací spíše nezasažených.

Procesy spojené s rozmístěním migrantů v městském prostoru se snaží podchytit a vysvětlit řada teorií a disciplinárních přístupů. Podle teorie prostorové asimilace je klíčovým faktorem stavu segregace především sociokulturní vzdálenost mezi etniky, respektive mezi hostitelskou a menšinovou populací. Daří-li se jejich sociální a ekonomická integrace do společnosti, dochází v průběhu času k disperzi menšinové populace napříč prostorem, a tudíž vzorce jejich socio-prostorové diferenciací konvergují ke vzorcům majority (Massey 1985; Alba, Nee 2003). Behaviorální přístupy zdůrazňují, že výsledná segregace nebo její absence je ovlivněna zejména rozhodováním a rezidenčními preferencemi jednotlivých

domácností a skupin (Van Kempen, Özüekren 1998). Odlišujícími faktory mezi městy jsou z tohoto pohledu především rozdílná struktura populace migrantů a z ní vyplývající specifické požadavky na lokalizaci v rámci města. Koncept trhem řízeného pluralismu (*market-led pluralism*) staví do popředí fungování lokálního trhu s nemovitostmi (Chung, Brown 2007). Nabídka a struktura trhu s bydlením, která je stimulována a omezována institucionálními aktéry jako je stát, místní samospráva, developpeři či realitní agenti, ovlivňuje rozložení obyvatelstva ve městě skrze přístup jednotlivých skupin k bydlení (Van Kempen, Özüekren 1998; Arbací 2007). Nakonec je to přístup takzvané kontextuální diverzity, který zdůrazňuje důležitost lokálních specifik a odlišných počátečních podmínek, které vedou k rozdílným vzorcům prostorové segregace v rozdílných prostředích a měřítkách (Van Kempen, Özüekren 1998; Maloutas, Fujita, eds. 2012). Jako příklad může posloužit odlišný vliv deindustrializace na heterogenní a ekonomicky více diverzifikovanou populaci hlavního města, kde ústup průmyslu zřejmě bude mít menší vliv na rezidenční mobilitu, než je tomu v případě menších měst s vyšším podílem zaměstnanosti v sekundéru.

Uvedené teoretické přístupy identifikují významné faktory ovlivňující rezidenční segregaci v tradičních imigračních zemích a poskytují relevantní vodítka pro hledání příčin rozdílného stavu a vývoje prostorového rozmístění migrantů též v Česku. Vzhledem k explorační povaze tohoto článku se dále soustředíme především na tradiční teorii prostorové asimilace, jejíž hlavní předpoklad – pokles segregace v čase – lze přehledně empiricky ověřit pomocí nám dostupných dat. Dosavadní poznatky prostorového rozmístění cizinců v Česku zároveň naznačují, že faktory považované touto teorií za klíčové – kulturní a ekonomická blízkost majority a migrantů – hrají významnou roli také zde, byť do různé míry u odlišných migračních skupin (Janská, Bernard 2018; Přidalová, Ouředníček 2017).

Vývoj a rozmístění populace migrantů v Česku

V dlouhém období mezi druhou světovou válkou a rokem 1989 bylo Česko (resp. Československo) migračně ztrátovou zemí s etnicky homogenní strukturou¹. S výjimkou pobytu občanů z takzvané spřátelených zemí východního bloku neměla česká populace výraznější zkušenost s migranty. Po Sametové revoluci se situace začala postupně měnit. Nejprve směrem k tranzitnímu charakteru země, kdy Česko sloužilo jako brána do západní Evropy, až k dnešnímu stavu, kdy Česko z hlediska intenzity imigrace ze zahraničí dosahuje hodnot srovnatelných s některými západoevropskými zeměmi (Čermák, Janská 2011; Drbohlav 2011; Drbohlav,

¹ Odlišné migrační a národnostní poměry v Česku v tomto období a před ním diskutují např. Přidalová, Pospíšilová, Nemeškal (2015) či Přidalová, Ouředníček, Nemeškal (2015).

Tab. 1 – Počet a podíl migrantů ve vybraných městech Česka v letech 2008 a 2015

	2008		2015	
	Počet migrantů	Podíl migrantů na obyvatelstvu města (%)	Počet migrantů	Podíl migrantů na obyvatelstvu města (%)
Praha	148 730	12,1	186 334	14,4
Brno	20 672	5,6	28 028	7,4
Ostrava	10 592	3,4	10 601	3,6
Plzeň	13 401	7,9	14 610	8,5
Liberec	7 154	7,1	7 136	6,9
Olomouc	3 214	3,2	3 711	3,7
Ústí nad Labem	4 636	4,9	4 424	4,8
Hradec Králové	3 982	4,2	3 899	4,2
České Budějovice	3 299	3,5	4 462	4,8
Pardubice	3 488	3,9	5 769	6,4
Zlín	1 676	2,2	1 951	2,6
Kladno	3 370	4,8	4 558	6,6
Karlovy Vary	4 975	9,7	5 884	12,1
Jihlava	1 791	3,5	2 089	4,1

Zdroj: MVČR 2008, 2015, ČSÚ 2018

Lesińska 2014). Počet migrantů dlouhodobě rostl i přes mírné poklesy způsobené zpřísněním migrační politiky kolem roku 1999 a obdobím ekonomické krize po roce 2008 (Baršová, Barša 2005; Kušniráková, Čížinský 2011). Data o rostoucím počtu udělených trvalých pobytů pro občany cizích zemí svědčí o tom, že migranti se v Česku etabloují (Přidalová, Hasman 2018). K roku 2017 podle ČSÚ (2003, 2018) pobývá v Česku legálně 525 tisíc migrantů z cizích zemí, v roce 2000 to bylo jen asi 200 tisíc. Nejvíce migrantů pochází ze zemí střední a východní Evropy a bývalého Sovětského svazu. Mezi ně můžeme řadit dvě největší skupiny – Ukrajince (117 tisíc), následované Slováky² (110 tisíc) – a dále také Rusy (37 tisíc). Nejpočetnější skupinou migrantů pocházejících z kulturně odlišného prostředí jsou Vietnamci, jejichž populace v Česku (60 tisíc) je vlivem velmi specifického historického vývoje vztahů obou zemí třetí největší na světě mimo Vietnam a USA (Kušniráková, Plačková, Tran Vu 2013). Občanů zbývajících zemí Evropské unie je 110 tisíc.

Historický vývoj a struktura mezinárodní migrace do Česka jsou i přes některé výše zmíněné průniky odlišné od tradičních imigračních zemí. Ačkoliv jsme si vědomi limitů teorie prostorové asimilace při objasňování dnešní prostorové mobility migrantů v tradičních migračních zemích (Alba, Nee 2003; Zelinsky, Lee 1998), v současném českém kontextu se podle našeho názoru jeví tento model jako

² Přestože se jedná o skupinu obyvatel často zcela neodlišitelnou od majoritní populace, z hlediska statistiky je nutno na občany Slovenska pohlížet jako na cizince. Vzhledem k povaze využitých dat proto Slováci zahrnujeme do množiny migrantů.

relevantní pro vysvětlení vzorců rezidenční segregace migrantů.³ Jedním z klíčových faktorů rozhodujících o formě této rezidenční segregace u nás je sociokulturní blízkost migrantů k majoritě, jak naznačuje příklad Ukrajinců (Uherek 2003, Ouředníček 2016). Většina populace migrantů v Česku je koncentrována do měst a příhraničních oblastí, přičemž prostorové rozmístění má západovýchodní gradient (Čermák, Janská 2011; Drbohlav 2011; Janská, Čermák, Wright 2014). Přes 60 % zahraničních migrantů žije ve čtrnácti největších městech (tab. 1), třetina pak v samotné Praze, která vykazuje největší diverzitu cizinecké populace.

Prostorová distribuce migrantů se liší podle jednotlivých skupin občanství. Například Ukrajinci mají tendence vyhledávat větší města, což souvisí s jejich zaměřením na pracovním trhu – nejčastěji nacházejí uplatnění ve stavebnictví. Vietnamská populace je více rozprostřena mezi větší i menší města a pohraničí kvůli typické orientaci na maloobchod (Janská, Bernard 2015). V Praze je koncentrována většina občanů západních zemí, kteří zde obvykle působí jako kvalifikovaná pracovní síla. Tomu také odpovídají jejich rezidenční preference na mikroúrovni (Přidalová, Ouředníček 2017).

V oboru geografie obyvatelstva v Česku existuje řada prací, které se tématy rezidenční mobility a rozmístění migrantů zabývaly. Tyto výzkumy se ale potýkaly s dvěma podstatnými omezeními. Prvním z nich jsou samotné zdroje dat o cizincích – jejich dostupnost, kvalita a detail. Neúplné pokrytí daty v desetiletém období mezi sčítáními lidu neumožňovalo longitudinální pohled na rozmístění migrantů v dostatečném detailu. Cenzová data poskytla detailní vhled do situace, nicméně pouze pro jeden časový řez, jehož validita s časem klesala. Také samotná evidence migrantů v průběhu sčítání je obtížná (Leontiyeva, Chytil 2012). Výzkumníci proto volili alternativní analytické strategie zaměřené na poznání různých aspektů života migrantů v Česku s výjimkou systematického poznání jejich prostorového rozmístění a pohybu. Realizovány byly výzkumy na základě dotazníkových šetření mezi migranty (Drbohlav, Džurová 2017; Janská, Bernard 2018), případové studie konkrétních lokalit (Vašát, Bernard 2015; Sýkora a kol. 2016) či zaměřené na konkrétní skupiny (Šnajdr, Drbohlav 2016; Janíčko 2012; Janská, Pauknerová, Koropecská 2017), nebo dále práce zaměřené na rozdíly mezi skupinami (Hasman, Novotný 2017), či dokonce ještě úžeji vymezené části populací (Hasman, Kostecká, Hána 2016; Kostecká a kol. 2013). Dalším problematickým aspektem dosavadního výzkumu je využívání administrativních jednotek jako referenčních území pro hodnocení populačního vývoje v území. Rozdíly ve velikosti

³ Model byl formulován na příkladu amerického Chicaga konce 19. a počátku 20. století, kdy do města přicházeli zejména migranti z evropských zemí. Jejich prostorová asimilace byla umožněna kulturní a vizuální podobností s majoritní společností (Zelinsky, Lee 1998). V tomto ohledu se specifický mix migrantů v Česku, kde převažují osoby ze střední a východní Evropy, blíží výše popsané situaci migrace do Chicaga.

a tvaru jednotek mají negativní vliv na měření úrovně segregace. Srovnatelnost zjištěných výsledků tak ztěžuje problém proměnlivé prostorové jednotky známý jako MAUP – Modifiable Area Unit Problem (Openshaw 1984).

Z těchto důvodů zůstávají rozmístění bydlení a mobilita migrantů uvnitř českých měst doposud méně probádanými tématy. Výjimkou jsou analýzy a publikace založené na průběžné statistice v detailu okresů (Novotný, Janská, Čermáková 2007) a na sčítáních lidu 2001 a 2011, která ale neumožňují sledovat do detailu vývojovou dynamiku. Analýzy rozmístění migrantů v letech sčítání lidu v podrobnosti základních sídelních jednotek byly publikovány za obce s rozšířenou působností a Prahu (Ouředníček, Novák 2007; Sýkora 2009; Přidalová, Ouředníček 2017). Podrobnější analýza rozmístění migrantů ve velkých městech v Česku doposud chybí, přestože regionální centra hrají v tomto ohledu významnou roli (Čermák, Janská 2011; Janská, Bernard 2015).

Data a metody

Tento výzkum využívá data o cizinecké populaci z databáze Ministerstva vnitra, konkrétně pak Ředitelství služby cizinecké policie (ŘSCP), z let 2008, 2011 a 2015. Databáze ŘSCP obsahuje informace o kompletní populaci migrantů (definovaných jako cizinci – osoby s jiným než českým občanstvím) registrovaných k přechodnému či trvalému pobytu na území Česka.⁴ Databáze obsahuje adresu pobytu a další údaje o osobách podle potřeb správce dat. Tato data jsou primárně určena pro vnitřní účely Ministerstva vnitra a Policie České republiky a v surové podobě nejsou vhodná ani standardně dostupná pro výzkumné účely. V našem výzkumu využíváme data o státní příslušnosti migrantů k 31. 12. v letech 2008, 2011 a 2015 ve vybraných velkých městech Česka, přičemž analyzujeme všechna krajská města a Kladno jako největší město Středočeského kraje.

Abychom tato data mohli využít pro výzkumné účely, pracovat s nimi a provádět geografické analýzy, bylo nutné je transformovat. Pro získání takového formátu dat, který by umožnil zajistit adekvátní míru anonymity a zároveň zachoval dostatečnou míru prostorového detailu, jsme se inspirovali u zahraničních kolegů. Využili jsme k tomu zkušenosti a konkrétní praxe, které běžně aplikují pro tento typ výzkumu statistické úřady v zemích s populačními registry (např. Švédsko,

⁴ Databáze nedisponuje informacemi o pobytu cizích státních příslušníků, jejichž pobyt na území Česka není podmíněn udělením povolení k pobytu, ani těch, kteří v Česku pobývají neoprávněně. První skupina představuje především občany států EU pobývající v Česku méně než tři měsíce. Druhá skupina zahrnuje zejména osoby, které na území Česka vstoupily bez platného povolení k pobytu, a osoby, které do země vstoupily oprávněně, ale platnost jejich povolení k pobytu již vypršela.

Nizozemsko, Belgie). Vhodně zvolené nastavení prostorového detailu analýzy umožní získat nové poznatky o trendech rozmístění migrantů v Česku při zajištění dostatečné úrovně anonymity. Adresná data jsme v prvním kroku geolokalizovali a ověřili jejich validitu vůči datové vrstvě adres ČÚZK. Automatizovaným a polo-automatizovaným párováním dat jsme našli shodu u více než 99,5 % záznamů v jednotlivých letech, což ukazuje vysokou spolehlivost datového zdroje.⁵ Záznamy, které obsahovaly nekompletní údaje zabraňující jednoznačné geolokalizaci dat, jsme proto z analýzy vyřadili.

V druhém kroku jsme data prostorově anonymizovali tak, že jsme adresný atribut nahradili identifikátorem konkrétního čtverce prostorového rastru, do kterého územně spadá. Zvolili jsme detailní rastr o velikosti hrany čtverce 250 metrů, který je vhodný pro městské prostory a který využívala studie Malmberg a kol. (2018; podobnou metodiku viz též v pracích Andersson, Lyngstad, Sleutjes 2018; Hennerdal, Nielsen 2017). Největší město Praha má tak 9 328 jednotek a nejmenší Kladno 928. Provedli jsme i agregaci do hrubšího rastru o velikosti hrany 1 000 metrů, jejíž výhodou je menší počet řídce zalidněných územních jednotek, nevýhodou však nižší počet územních jednotek vstupujících do analýzy a větší riziko MAUP. Porovnání výsledků na dvou úrovních velikosti rastru umožňuje posoudit vliv velikosti prostorové jednotky na naměřené indexy. Konkrétní parametry převodu dat do populačního rastru jsme nastavili tak, aby byly shodné se současnými předními výzkumy rezidenční segregace v Evropě. Získané výsledky jsou tudíž srovnatelné na evropské úrovni (Andersson a kol. 2018; Andersson, Lyngstad, Sleutjes 2018).

Ve třetím kroku jsme populaci migrantů rozdělili pro potřeby analýzy do šesti skupin podle státního občanství. První tři soubory tvoří největší skupiny migrantů v Česku – Ukrajinci (23 %), Slováci (22 %) a nakonec Vietnamci (12 %). Tyto skupiny jsou analyzovány samostatně. Zbýlé tři skupiny jsou vytvořeny jako agregáty na základě makro-regionálního členění zemí světa. První agregovaná skupina je tvořena obyvateli středo- a východoevropských zemí a zemí bývalého Sovětského svazu (bez Slovenska a Ukrajiny) a reprezentuje 24 % migrantů registrovaných v Česku. Pátá skupina západní Evropy (10 %) se skládá z občanů zemí EU-15 a Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska. Poslední skupina zahrnuje zbytek

⁵ Problematické aspekty databáze lze členit do dvou skupin. Zaprvé se jedná o určitou míru chybovosti záznamů ze strany zpracovatele. Ta může vzniknout chybou při vkládání záznamů do systému. Druhým problematickým aspektem je rozdíl mezi hlášeným bydlištěm a skutečným místem pobytu. Migrantí, stejně jako majoritní populace, mohou pobývat na jiné adrese, než na jaké jsou oficiálně hlášeni (problematická je evidence zejména u občanů EU, obdobně jako u majoritní populace). V některých ojedinělých případech se migranti také registrují na místních registračních odděleních cizinecké policie, nicméně tato oddělení mohou sdílet adresu s běžným bytovým fondem.

zemí světa (9 %). Takto vymezené skupiny migrantů byly následně agregovány do výše definovaných prostorových rastrů. Výsledná geodatabáze obsahuje agregovaná a anonymizovaná data o populaci v detailní úrovni prostorových rastrů pro roky 2008, 2011 a 2015.

Pro podchycení změn v rozmístění migrantů jako celku a jednotlivých skupin v čase používáme standardně využívaný index prostorové odlišnosti (Massey, Denton 1988). Výhodou tohoto indexu je jeho relativní výpočetní jednoduchost, která nám v kombinaci s využitím dat za prostorový rastr dává možnost srovnat vývoj rozmístění bydlíšť migrantů mezi městy. Index prostorové odlišnosti měří podobnost prostorového rozmístění dvou populací v prostoru na základě jejich vzájemného podílu v jednotlivých územních jednotkách a vypočte se podle níže uvedeného vzorce. V něm N_a značí počet obyvatel majority ve sledovaném městě a N_{ia} počet obyvatel majority v jednotlivé územní jednotce města. Dále pak N_b reprezentuje počet obyvatel zvolené minority ve sledovaném městě a N_{ib} počet obyvatel zvolené minority v jednotlivé územní jednotce města. Do výpočtu vstupují všechny územní jednotky města s nenulovými počty obyvatel. Absolutní hodnota rozdílu mezi minoritní a majoritní populací je spočtena pro každou jednotlivou územní jednotku města a vyjádřena formou jednoho čísla. Index dosahuje hodnot 0 až 100, přičemž vyšší hodnoty reprezentují větší prostorovou odlišnost zkoumané skupiny od zbytku populace.

$$D = 50 \sum \left| \frac{N_{ia}}{N_a} - \frac{N_{ib}}{N_b} \right|$$

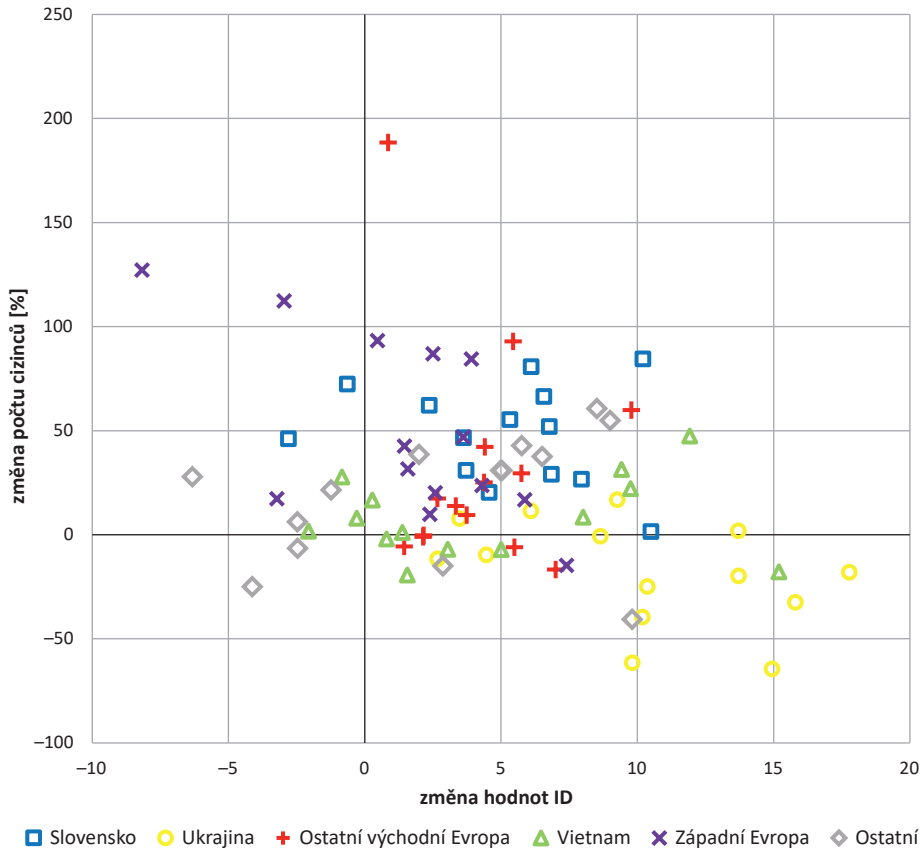
Využitý index odlišnosti má svoje interpretační limity, které byly podrobně rozebírány v metodologicky zaměřených studiích a navazujících diskuzích (Johnston, Jones 2010; Gorard 2011; Allen a kol. 2015). Z hlediska této studie se jedná především o problematiku volby prostorové jednotky (administrativní versus rastrová) a její měřítkové úrovně a problematiku citlivosti indexu odlišnosti na velikost zkoumaných skupin. Využití rastrových jednotek je v principu jedna z forem regionalizace, která stejně jako regionalizace administrativní může svým specifickým vymezením zkreslovat výsledky měření. Rastrové jednotky nerespektují administrativní jednotky a jejich možné podmiňující faktory (velikost, urbanistická struktura, spádovost jednotek, politicky motivované vymezení apod.), ale sjednocují prostorovou velikost těchto jednotek napříč zkoumanými územími. Naopak, rastrové jednotky oproti administrativním rozrůzňují velikost jednotek z hlediska jejich populační velikosti. Velikost jednotek rastru, a tedy i měřítková úroveň, jsou pak zvoleny arbitrárně na základě účelu dané regionalizace – v našem případě pro účely hodnocení rezidenční segregace v městském prostoru. Tato zkreslení mohou být v teoretické rovině výrazná, nicméně podle našeho názoru se jejich role projev v českých městech spíše omezeně. Zdrojová data totiž ukazují, že výrazné vysoké koncentrace migrantů na úrovni čtvrtí se ve sledovaných českých

městech de facto nevyskytují. Za závažnější, avšak stále jen částečný interpretační limit této studie považujeme citlivost indexu odlišnosti na velikost zkoumaných skupin. V případě menších měst a také v případě menších skupin migrantů jsou hodnoty indexu odlišnosti ovlivňovány malými počty, změny hodnot indexu odlišnosti tak mají vyšší pravděpodobnost být ovlivněny nástroji měření a ukazovat vyšší segregaci, než se reálně vyskytuje (Allen a kol. 2015). Proto je vhodné vyšší hodnoty indexu odlišnosti u malých skupin vnímat s rezervou a sledovat spíše trendy koncentrace/dekoncentrace než absolutní výši indexu odlišnosti. Naopak, větší města a větší skupiny migrantů vykazují konzistentní výsledky v případech obou úrovní prostorové agregace a považujeme je tudíž za spolehlivé.⁶

Tendence prostorového rozmístění migrantů ve velkých městech Česka v letech 2008–2015

Pro populaci migrantů registrovaných ve sledovaných městech v Česku platí, že v čase dochází k poklesu prostorové odlišnosti jejich bydlišť od bydlišť majority (obr. 4). Na agregované úrovni dochází ke sblížování obou prostorových vzorců a je proto na místě začít hovořit o desegregaci (poklesu úrovně prostorové nerovnoměrnosti) migrantů v Česku. Z hlediska intenzity změn dochází nejrychleji ke snižování indexu odlišnosti v největších městech. V Brně, Ostravě a Plzni je tento proces dokonce rychlejší než v Praze. Naopak nejpomaleji klesá index odlišnosti ve Zlíně či Ústí nad Labem, které mají ovšem celkový počet migrantů relativně nízký. Nejvýraznější výjimku v tomto ohledu tvoří Karlovy Vary, kde se úroveň indexu odlišnosti výrazně nemění. Karlovy Vary mají jeden z nejvyšších podílů migrantů na obyvatelstvu mezi českými městy (12 % v roce 2017) a jsou specifické co do struktury cizinecké populace. Do tohoto města se tradičně koncentruje podstatná část Rusů, kteří v něm tvoří nejpočetnější skupinu migrantů. Kromě Rusů zde nalezneme zástupce i dalších zemí bývalého Sovětského svazu a významnou vietnamskou komunitu. Nejnižší hodnoty indexu odlišnosti pozorujeme v případech hlavního města Prahy a Kladna, které považujeme za součást širšího metropolitního regionu Prahy. Tento výsledek zřejmě souvisí s dříve zmíněným faktem, že Praha, respektive Pražský metropolitní region, slouží jako vstupní brána do země pro značnou část migrantů (Janská, Čermák, Wright 2014) a nárůst počtu migrantů zde snižuje hodnoty indexu odlišnosti. Nejvyšší hodnota indexu odlišnosti k roku 2015 je zaznamenána v Ostravě, kde vidíme trend rychlého poklesu hodnot, obdobně jako u Hradce Králové. Poměrně vysoká úroveň

⁶ Získané výsledky dokumentující pokles rezidenční segregace jsou konzistentní s výsledky autorů využívající stejná vstupní data, ale odlišnou metodu a více různých měřítek sledování pro zachycení rozdílů mezi minoritními a majoritní populací (Šimon a kol. 2020).

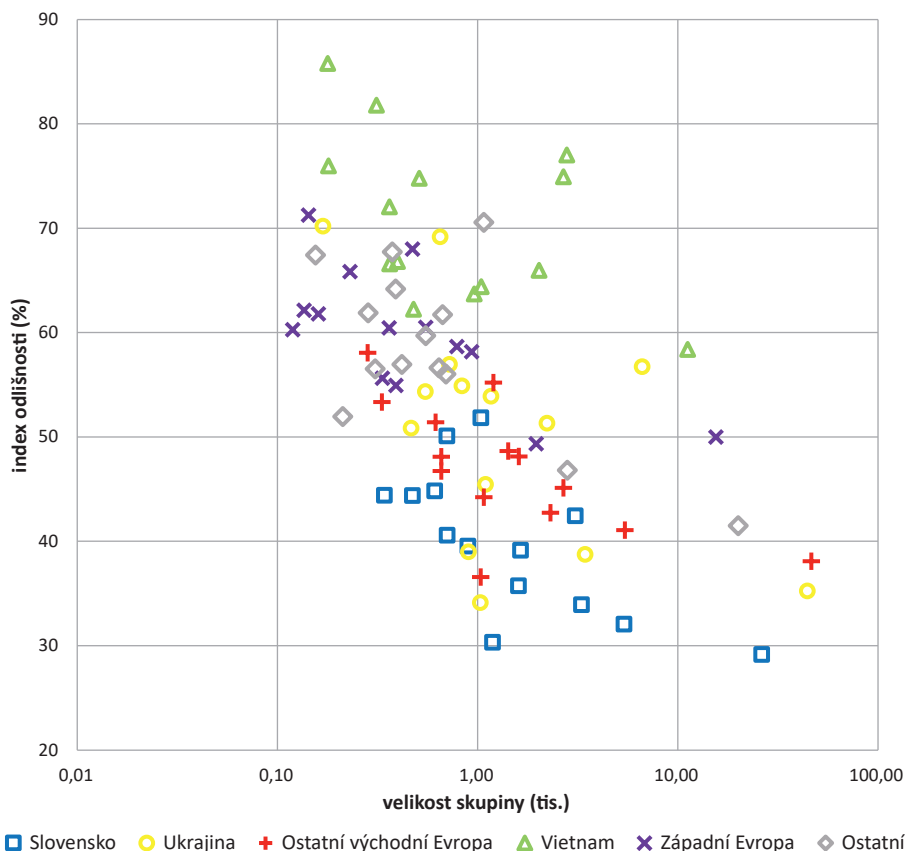

Obr. 1 – Vztah mezi změnou počtu cizinců a změnou hodnot indexu odlišnosti ve zkoumaných městech mezi lety 2008 a 2015

segregace v Ústí nad Labem spíše stagnuje, podobný vzorec platí i pro Zlín. Tato zjištění naznačují, že větší krajská města a města v geografické blízkosti Prahy mají tendence se jejím vzorcům vývoje více podobat, zatímco menší a vzdálenější vykazují vyšší hodnoty indexu odlišnosti. Uplatňuje se tak efekt velikosti, kdy méně početné skupiny mají vyšší pravděpodobnost prostorové nerovnoměrnosti měřené indexem odlišnosti než více početné.

Jak dokládá náš kontrolní výpočet, efekt velikosti skupiny pro naměřené hodnoty indexu odlišnosti v našich analýzách hraje pouze omezenou roli (obr. 1, 2). K poklesu hodnot indexu odlišnosti docházelo i u skupin, jejichž počet se snižoval, například u Ukrajinců (tab. 2, obr. 3).

Hodnoty indexu odlišnosti (obr. 4) se ve většině měst snižovaly rychleji v období bezprostředně následujícím po roce 2008. Výjimkou byly Karlovy Vary, Kladno,

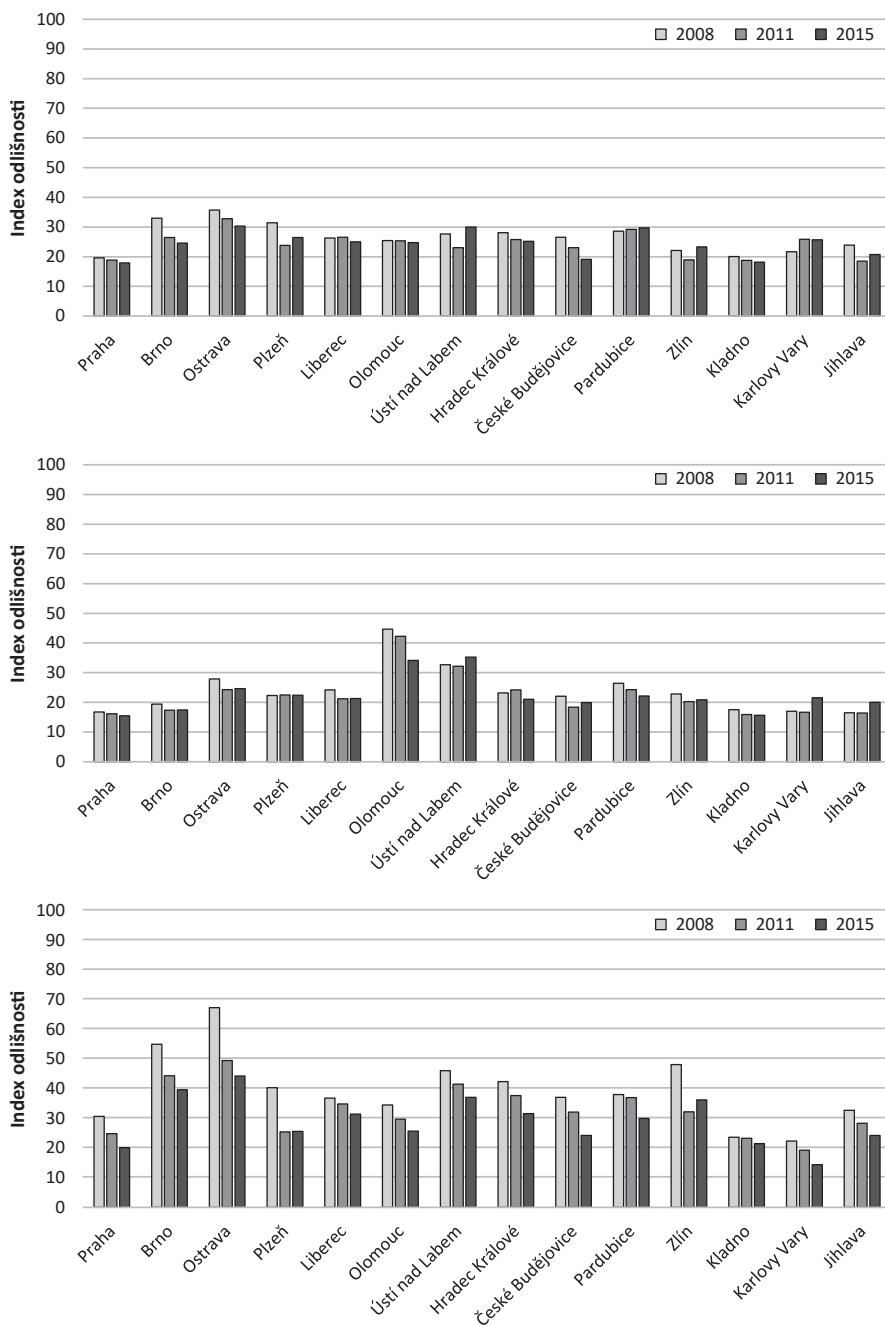
Obr. 2 – Vztah populační velikosti skupin cizinců a indexu odlišnosti ve zkoumaných městech v roce 2015

Olomouc a Pardubice, kde k rychlejšímu poklesu indexu odlišnosti došlo v letech 2011–2015. Tato města během celého sledovaného období zaznamenávala nárůst celkového počtu migrantů. V dílčích obdobích byl zaznamenán růst prostorové nerovnoměrnosti pouze u Karlových Varů (v období 2008–2011) a v Plzni a Ústí nad Labem (2011–2015). Ve všech uvedených městech se nicméně jednalo o velmi nízký nárůst prostorové odlišnosti.

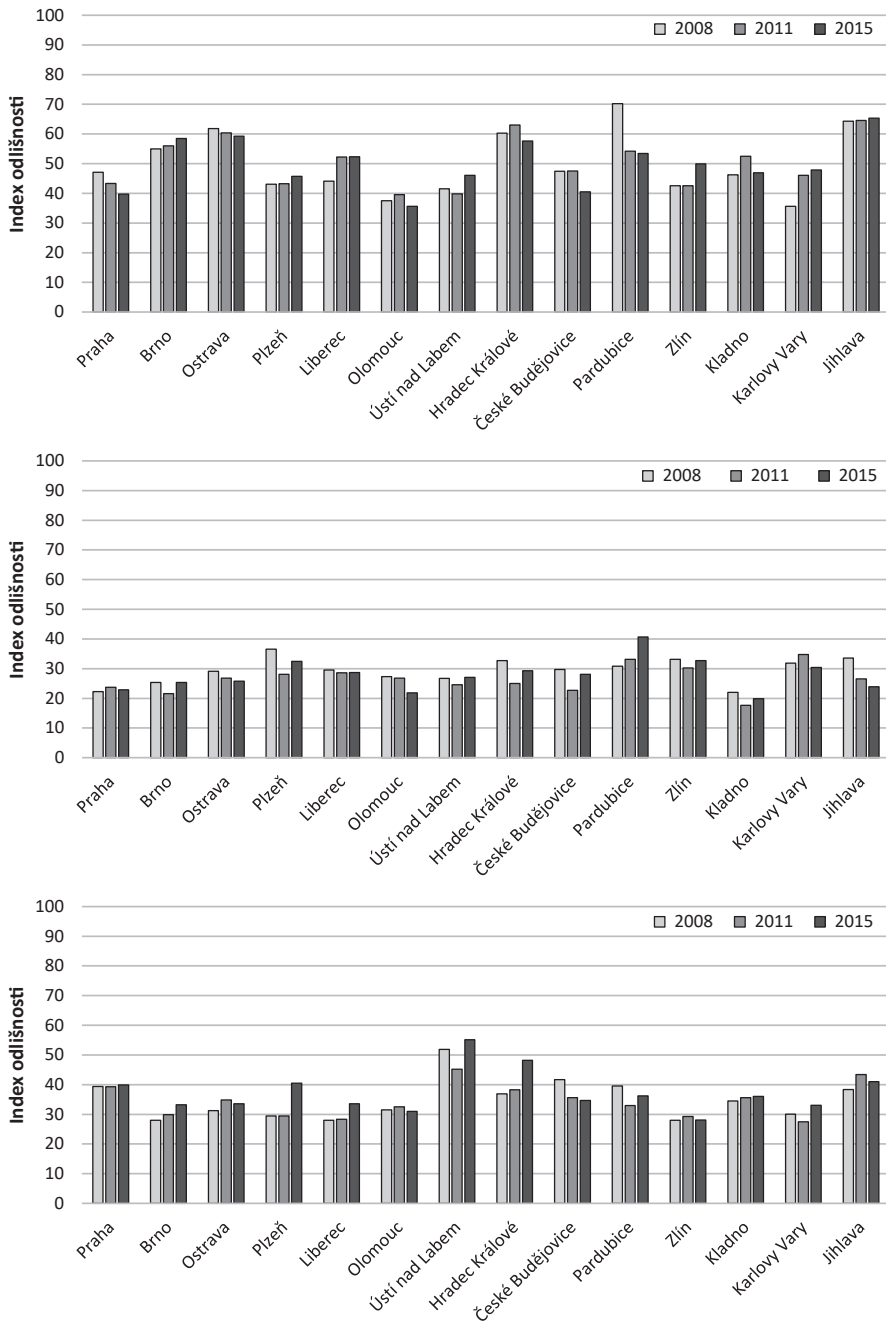
Při hodnocení výsledků využívajících hrubšího rastru (1 000 m) jsou tyto výsledky v podstatě konzistentní s výsledky analýz provedených pomocí jemnějšího rastru (250 m). Valná většina měst kopíruje trendy v grafech a vykazuje pokles indexu odlišnosti ve sledovaném období (viz tab. 2, obr. 3A–G). Hodnoty indexu odlišnosti pro tento hrubší rastr je nutné vnímat opatrně, protože v případě menších měst je výpočet založen na malých číslech a malém počtu prostorových

Tab. 2 – Změna indexu odlišnosti migračních skupin mezi lety 2008 a 2015 ve vybraných velkých městech Česka podle velikosti čtverce rastru

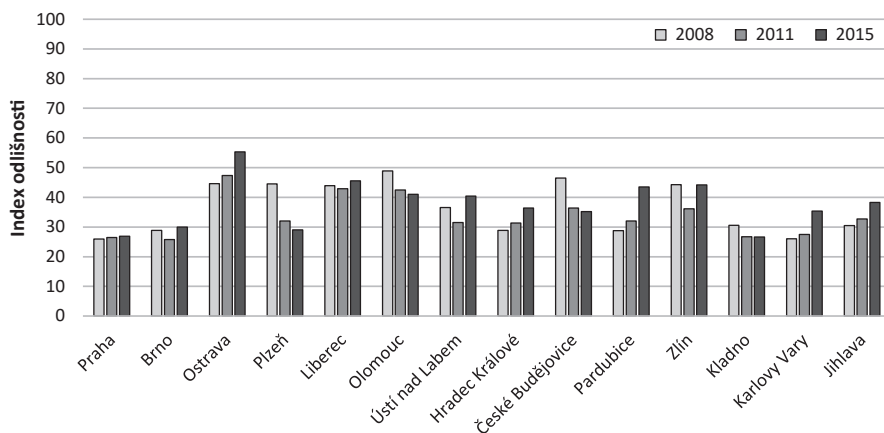
	Cizinci celkem		Slovensko		Ukrajina		Vietnam		Východní Evropa		Západní Evropa		Ostatní	
	250	1000	250	1000	250	1000	250	1000	250	1000	250	1000	250	1000
Praha	-6	-1,7	-3,6	-1,3	-13,7	-10,6	-9,8	-7,3	-4,4	0,6	-1,5	0,5	-2	0,9
Brno	-11,4	-8,4	-6,1	-1,9	-17,8	-15,3	0,3	3,5	-5,4	0	-2,5	5,3	-6,5	1,1
Ostrava	-9,3	-5,4	-6,8	-3,2	-14,9	-23	-3	-2,6	-5,5	-3,4	-1,6	2,3	1,2	10,8
Plzeň	-9,9	-4,9	-6,6	0,1	-15,8	-14,7	-0,8	2,6	-9,8	-4	3	11	-9,8	-15,5
Liberec	-6,6	-1,3	-4,6	-3	-10,4	-5,4	-1,6	8,2	-3,7	-0,8	-2,4	5,5	-5,8	1,6
Olomouc	-5,1	-0,7	-10,5	-10,5	-2,7	-8,9	-8	-1,9	-5,7	-5,4	-2,6	-0,6	-8,5	-7,9
Ústí nad Labem	-2,1	2,3	0,6	2,5	-9,8	-9	-0,3	4,6	-1,4	0,3	-3,9	3,3	-9	3,8
Hradec Králové	-7,7	-3	-5,3	-2,1	-10,2	-10,8	-5	-2,7	-4,4	-3,4	-0,5	11,3	2,5	7,5
České Budějovice	-6,2	-7,4	-3,7	-2,1	-8,6	-12,9	-11,9	-6,9	-3,3	-1,7	-7,4	-7	-5	-11,4
Pardubice	-6,8	1,1	-10,2	-4,3	-4,5	-8,1	-15,2	-16,7	-0,9	9,8	-5,9	-3,3	4,1	14,7
Zlín	-2,1	1,2	-6,8	-2	-3,5	-11,8	-1,4	7,4	-2,1	-0,4	-4,3	0,1	-2,9	-0,1
Kladno	-4,6	-1,9	-7,9	-1,8	-9,3	-2,1	-9,4	0,7	-2,7	-2,1	-3,6	1,5	-5	-3,9
Karlovy Vary	0,2	4,1	-2,4	4,5	-6,1	-8	0,8	12,2	-2,2	-1,4	8,2	3	6,3	9,4
Jihlava	-6,9	-3,1	2,8	3,5	-13,7	-8,5	2,1	1,1	-7	-9,7	3,2	2,7	2,5	7,7

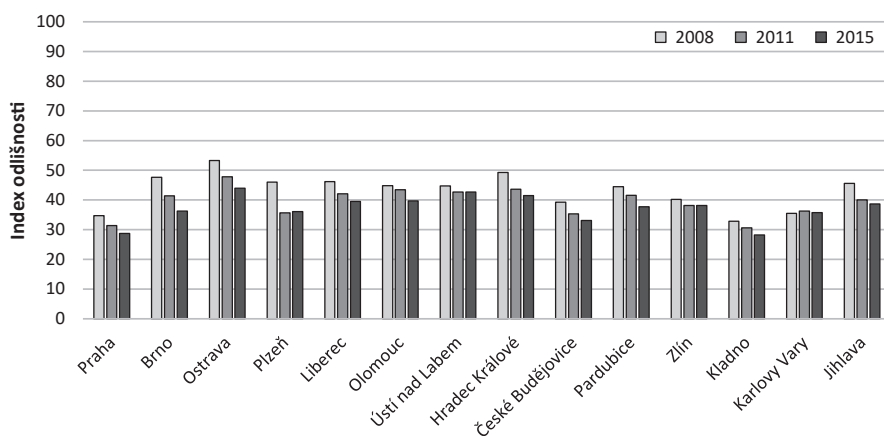
Obř. 3A-C – Porovnání hodnot indexu odlišnosti migrantů ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Index odlišnosti: A – migrantů jako celku, B – Slováků, C – Ukrajinců. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 1 000 m.

Obř. 3D-F – Porovnání hodnot indexu odlišnosti migrantů ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Index odlišnosti: D – Vietnamců, E – východoevropských zemí, F – občanů zemí západní Evropy. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 1 000 m.

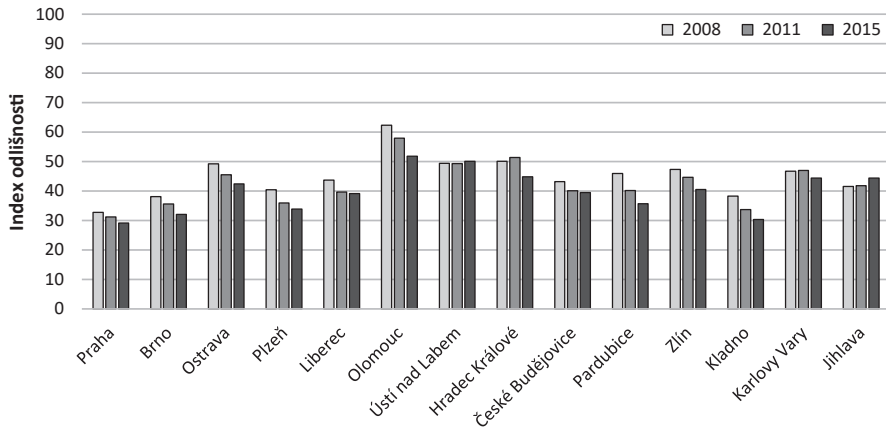
Obr. 3G – Porovnání hodnot indexu odlišnosti migrantů ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Index odlišnosti: G – občanů ostatních zemí světa. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 1 000 m.

Obr. 4 – Index odlišnosti migrantů jako celku ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

jednotek. Výjimkou z pravidla, a zároveň ilustrací problému proměnlivé prostorové jednotky jsou Pardubice, kde pouhý posun v úrovni rastru otáčí trend ve vývoji indexu odlišnosti. Obecně platí, že riziko tohoto efektu je větší u menších měst s méně migranty a méně čtverci rastru. Analogicky, v případě větších měst je toto riziko nízké. Při interpretaci grafů je proto vhodné tento vliv velikosti zkoumaných měst na naměřené hodnoty indexu odlišnosti zohlednit.

Charakter vzorců rezidenční segregace ve městech obvykle souvisí se socio-kulturní blízkostí dané skupiny vůči majoritě (Massey 1985; Hasman, Novotný

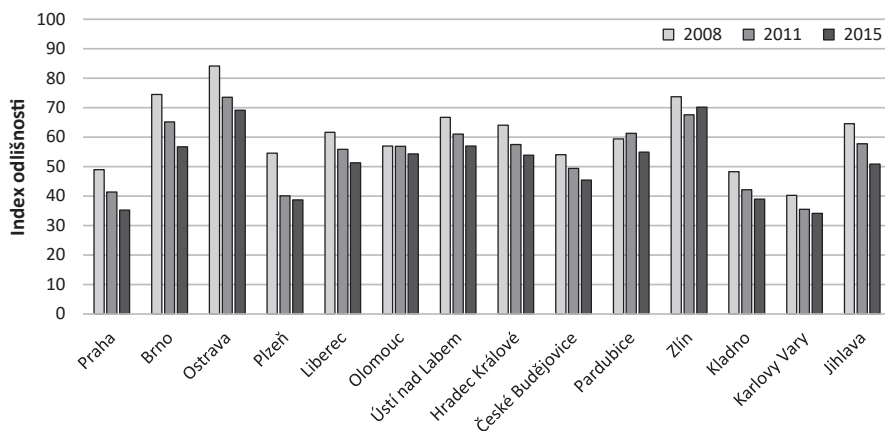

Obr. 5 – Index odlišnosti Slováků ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

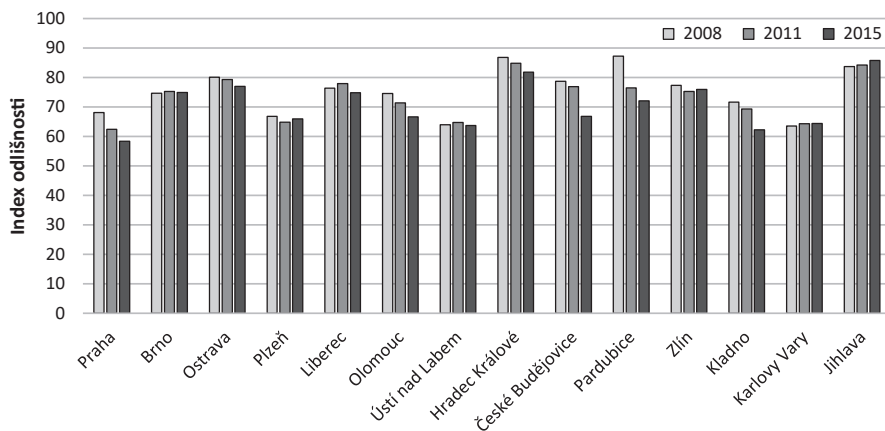
2017). Je proto opodstatněné předpokládat, že hodnoty indexu odlišnosti se budou lišit mezi šesti jednotlivými skupinami migrantů, které jsme vymezili. Zatímco kulturně bližší skupiny mají v krajských městech při hodnocení rastru 250 metrů hodnoty indexu odlišnosti v průměru okolo 30–50, u kulturně vzdálenějších skupin je dosahováno hodnot kolem 70–80⁷. Podíváme-li se v detailu na vybrané skupiny migrantů ve městech, pak výrazná sociokulturní blízkost Slovenska je zřejmě hlavní příčinou toho, že úroveň indexu odlišnosti Slováků je obecně nízká a v průběhu času se ještě snižuje, a to jak v Praze, tak i v ostatních městech (obr. 5). K prostorové disperzi bydlišť dochází také u Ukrajinců, nejpočetnější skupiny migrantů v celém Česku (obr. 6). Původně vysoké hodnoty indexu souvisí s manuálně-pracovní orientací ukrajinských migrantů a jejich soustředováním do oblastí intenzivní výstavby a průmyslových areálů. V průběhu času se tato nerovnoměrnost zřetelně oslabuje, a to jak v období bezprostředně po roce 2008, kdy docházelo ke koncentraci migrantů do velkých českých měst, tak i v letech 2011–2015, kdy se zde jejich počty snižovaly. Předpokládáme, že lépe etablovaní Ukrajinci upřednostňují stále častěji bydlení po boku majoritní populace, mimo dělnické ubytovny (Janská, Bernard 2015).

U vietnamské populace je dosahováno vůbec nejvyšších hodnot indexu odlišnosti a také vývojové variability napříč zkoumanými městy (obr. 7). Ačkoliv

⁷ Index odlišnosti je citlivý na velikost sledovaných minorit. Hodnoty indexu odlišnosti tak může ovlivňovat jak stěhování a přirozená měna stávajících migrantů v rámci města, tak nárůst či pokles jejich počtu z důvodů stěhování odjinud. Podrobné rozlišení demografických komponentů hybných sil segregace je předmětem dalšího výzkumu autorů.

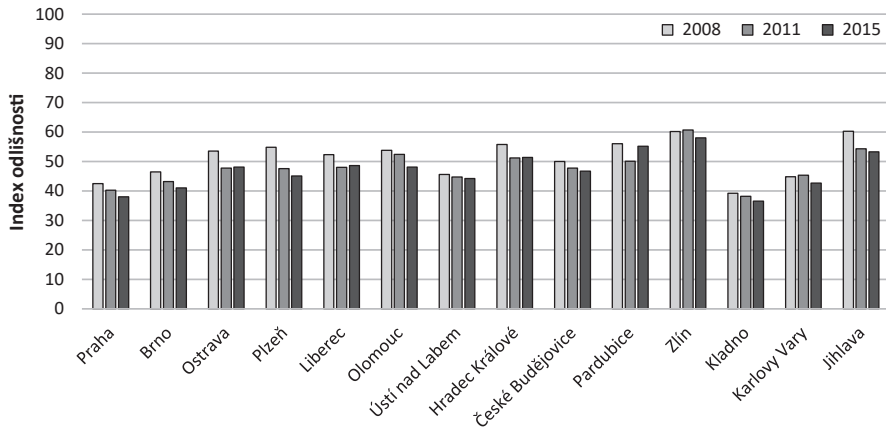

Obr. 6 – Index odlišnosti Ukrajinců ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

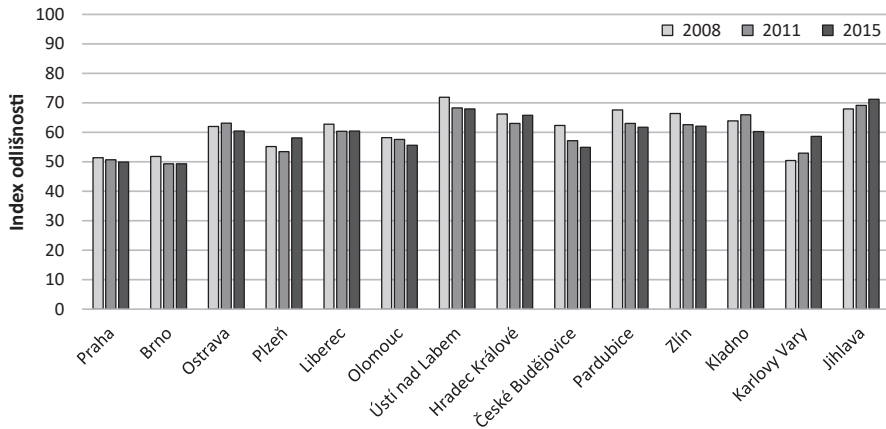

Obr. 7 – Index odlišnosti Vietnamců ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

v Praze dochází k poklesu hodnot indexu odlišnosti Vietnamců, v případě ostatních měst tomu tak není vždy – narážíme zde na případy stagnace, ale i růstu (Jihlava). Vietnamce považujeme za socio-kulturně nejvíce vzdálené vůči majoritní populaci mezi početně významnými skupinami migrantů v Česku. Hodnoty indexu odlišnosti potvrzují, že i přes viditelné integrační úspěchy druhé generace Vietnamců v Česku (Kocourek 2006) je úroveň jejich rezidenční segregace v českých městech relativně stabilní a příliš neklesá.

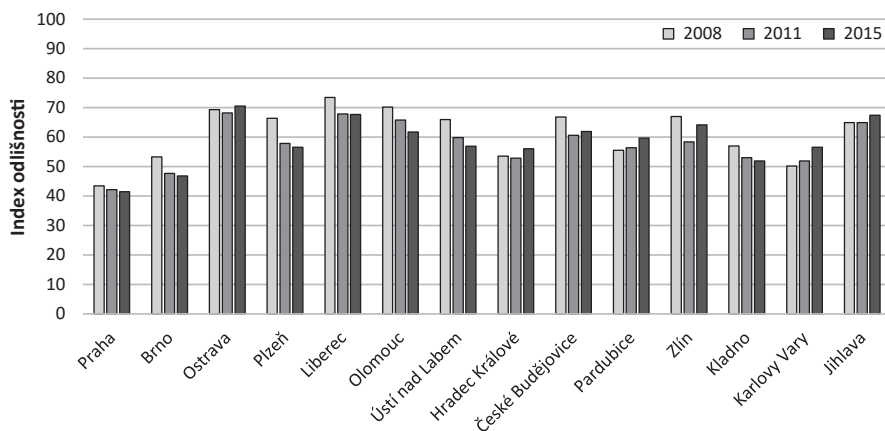
Obr. 8 – Index odlišnosti občanů východoevropských a postsovětských zemí (bez Slováků a Ukrajinců) ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

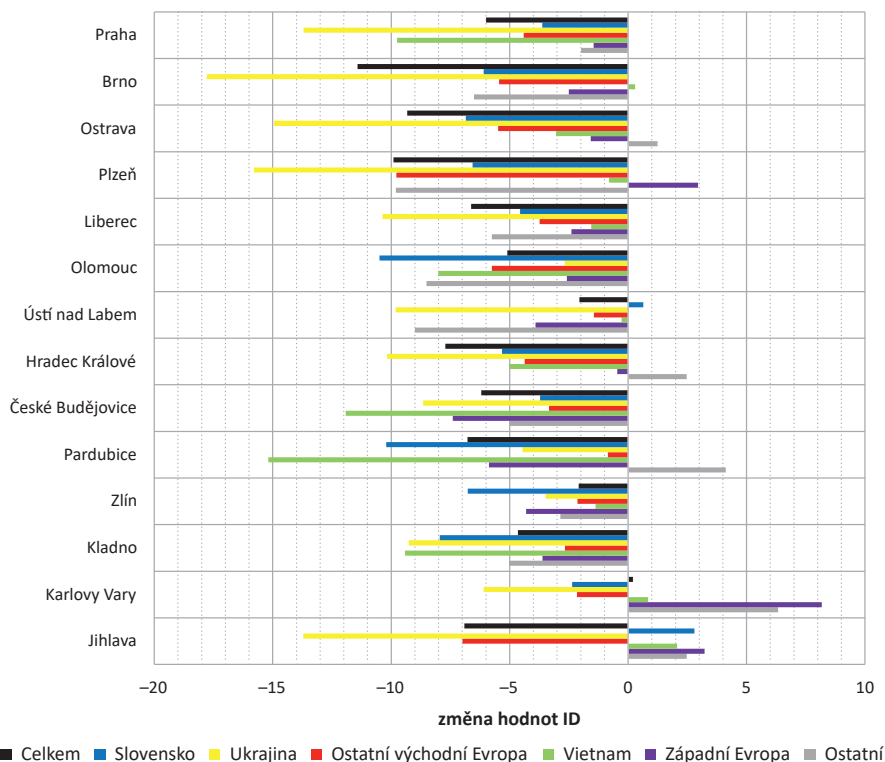
Obr. 9 – Index odlišnosti občanů zemí západní Evropy ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

V případě migrantů ze zemí východní Evropy ve většině měst dochází k poklesu hodnot indexu odlišnosti, byť pomaleji než u Ukrajinců a Slováků (obr. 8). Celkové hodnoty indexů jsou však nižší než u Vietnamců. Situace je ve všech městech přibližně srovnatelná.

Předposlední zkoumanou skupinou jsou občané zemí západní Evropy. Ve větších městech u této kategorie pozorujeme stagnaci, zatímco v menších mírný pokles hodnot indexu odlišnosti (obr. 9). Výjimku v tomto ohledu tvoří dvě nejmenší

Obr. 10 – Index odlišnosti občanů ostatních zemí světa ve vybraných městech Česka v letech 2008, 2011 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

Obr. 11 – Absolutní změna indexu odlišnosti skupin migrantů ve 14 vybraných českých městech mezi lety 2008 a 2015. Zdroj: vlastní výpočty, rastr 250 m.

města, Karlovy Vary a Jihlava, kde dochází pro skupinu západní Evropy k nárůstu hodnot.

U kategorie ostatních zemí světa se situace mezi městy různí nejvíce, což je způsobeno výraznou vnitřní heterogenitou skupiny a její relativně malou velikostí v některých městech (obr. 10). Například v případě Pardubic budou zřejmě skupinou s velkým vlivem na rozložení populace relativně početní Mongolové zaměstnaní v místním průmyslovém komplexu (Martínková a kol. 2010).

S ohledem na zemi původu nacházíme rozdíly v trendu vývoje indexu odlišnosti u jednotlivých skupin. Obdobně jako při výzkumech prováděných ve Francii mezi lety 1968 a 2007, kde Pan Ké Shon a Verdugo (2015) zaznamenali rychlejší pokles úrovně segregace u imigrantů z jižní Evropy ve srovnání s ostatními, také v případě Česka pozorujeme u indexu odlišnosti nižší hodnoty a rychlejší pokles u těch skupin, které považujeme za kulturně bližší.

Celkový pohled na změnu míry prostorové nerovnoměrnosti u migrantů mezi lety 2008 a 2015 (obr. 11) potvrzuje, že u zkoumaných skupin dochází v průběhu času k disperzi, tedy, že se snižuje rezidenční odlišnost mezi majoritou a minoritami. I přes heterogenitu zkoumaných měst a rizika vyplývající z použitých nástrojů měření považujeme tato zjištění za robustní. V případě Prahy jsou u všech skupin hodnoty indexu odlišnosti nízké a dochází k dalšímu poklesu, byť ne již tak patrnému, jako v případě Brna, Plzně či Ostravy. Menší města mají vyšší výchozí hodnoty indexu odlišnosti a míra poklesu rezidenční segregace je u nich nižší.

Diskuze

Ve většině sledovaných měst dochází k postupnému snižování úrovně nerovnoměrnosti v rozmístění migrantů, což se výrazně nezměnilo ani v důsledku zpřísnění podmínek pro vstup a pobyt cizinců na území Česka. Výjimkou z tohoto trendu je pouze několik lokálně specifických anomálií. Téměř univerzální pokles hodnot indexu odlišnosti podporuje vývojový scénář, který jsme v úvodu definovali jako *jednotný*. Nižší hodnoty indexu odlišnosti pro Prahu tento scénář potvrzují, protože z nich lze usuzovat, že další města se vyvíjejí podobným směrem jako Praha, byť se zpožděním. Analogicky, vyšší úroveň indexu odlišnosti migrantů v ostatních městech je způsobena primárně nízkým počtem migrantů, nicméně jeho hodnoty stejně jako v Praze klesají. V případě rozdílů ve vývoji prostorového rozmístění migrantů mezi jednotlivými městy se podle našeho názoru jedná o odchylky způsobované specifickými lokálními podmínkami.

V největších krajských městech se hodnoty indexu odlišnosti snižují rychleji než v Praze, zůstávají však stále na vyšší úrovni. Tato situace, kdy Praha vykazuje ve srovnání s menšími městy relativně nižší hodnoty indexu odlišnosti, představuje protiklad k poznatkům ze západoevropských zemí a USA, kde jsou

zpravidla větší města více segregovaná než ta menší (Massey, Denton 1989; Bolt, van Kempen, van Ham 2008; Östh, Malmberg, Andersson 2015). Za hlavní příčiny tohoto stavu považujeme poměrně krátkou historii Česka jako imigrační země a specifickou strukturu imigračních proudů. Z populace migrantů v Česku jich většina pochází z kulturně blízkého prostředí. Zaprvé, Praha, jakožto hlavní brána pro vstup do země, má s přítomností migrantů dlouhodobější zkušenost než ostatní města, a tudíž v ní bylo více času na disperzi jejich populace. Zadruhé, vyšší podíl migrantů v Praze oproti ostatním městům pravděpodobně snižuje hodnoty indexu odlišnosti, který je citlivý na velikost zkoumané populace. Vyšší hodnoty indexu odlišnosti v ostatních sledovaných městech souvisí s jejich krátkodobější zkušeností s mezinárodní migrací. Tento poznatek je pak v souladu s výzkumem Halla (2013) který v nověji internacionalizovaných městech v USA pozoroval podobný jev.

Dalším podstatným faktorem rezidenční diferenciaci migrantů je ve srovnání s řadou tradičně imigračních zemí omezený vliv lokálních samospráv na rezidenční segregaci (Arbaci 2007; Bolt, van Kempen, van Ham 2008). Na základě rešerše dokumentů⁸ jednotlivých měst jsme zjišťovali, nakolik samosprávy zohledňují problematiku přítomnosti migrantů ve svých veřejných politikách. V případech Prahy, Brna, Karlových Varů a Plzně jsme zaznamenali existenci širších integračních projektů, u Liberce, Olomouce a Pardubic pak menší a jednorázové projekty, například na podporu konkrétních činností či kulturních akcí. U ostatních měst nebyla nalezena žádná aktivita či veřejná politika, která by explicitně souvisela s migranty. Je tedy evidentní, že problematiku přítomnosti migrantů reflektují právě samosprávy největších měst a měst s vyšším podílem migrantů na populaci, zatímco menší města doposud toto téma nepovažovala za tak důležité, aby mu věnovala více pozornosti nad rámec běžné sociální politiky. Města, která konkrétní politiky či menší projekty akcentující přítomnost migrantů realizují, se zaměřují zejména na jejich integraci do společnosti, uplatnění na pracovním trhu a podporu kultury menšin. Městské bytové politiky jsou zpravidla zaměřeny na sociálně znevýhodněné občany, což je kategorie, do které migranti v Česku obvykle nespádají. I proto, že migranti mají v Česku malou šanci získat obecní byty, nedochází k jejich koncentraci v sociálně problematických lokalitách (Přidalová, Hasman 2018).

Ačkoliv řada studií zabývajících se tématem (etnické) rezidenční segregace je založena na zkoumání situace v hlavních městech (Johnston, Forrest, Poulsen 2002; Musterd a kol. 2015; Skifter Andersen a kol. 2015, Ouředníček, Špačková,

⁸ Rešerše dokumentů se zaměřila na veřejné politiky orientované na cizince, prováděné obecními samosprávami ve sledovaných městech. Cílem rešerše byly weby jednotlivých měst, kde byly politiky, programy a projekty vyhledávány pomocí variant a kombinací klíčových slov „cizinci“ a „integrace“. Výsledky odpovídající vyhledávaným spojením byly následně po manuální kontrole zaznamenány do interního dokumentu.

Pospíšilová 2018; Přidalová, Ouředníček 2017), stále větší význam je nutno přikládat pohledu na problematiku na různých hierarchických úrovních a optikou lokálních specifik, protože jednotlivá města různých velikostí a odlišných charakteristik mohou vykazovat výrazně odlišné trendy od fyzicky či socio-ekonomicky vzdálených metropolí i od sebe navzájem. Zatímco v západní Evropě či USA nacházíme největší míru rezidenční segregace zpravidla ve velkých městech, v případě Česka a Prahy tomu tak není. Praha, která má ze zkoumaných měst nejdelší a nejintenzivnější zkušenost s mezinárodní migrací, vykazuje naopak v případech téměř všech skupin nejnižší hodnoty indexů odlišnosti. V Praze i ve většině krajských měst index odlišnosti dále klesá, což Česko odlišuje od řady dalších imigračních zemí, v nichž je naopak problémem stagnace či nárůst míry segregace. Tyto závěry poukazují na potřebu tvořit lokální politiky „na míru“ místnímu kontextu, s ohledem na specifika a trajektorie vývoje rezidenční diferenciacie populace (nejen) migrantů v dané zemi.

Pomalý a setrvalý nárůst populace migrantů v Česku až na specifické výjimky nevede k vytváření vyhraněných vzorců rezidenční segregace. V českých městech, na rozdíl například od USA (ale i některých západoevropských zemí), v podstatě neexistují žádné čtvrti či sousedství s ostrými prostorovými hranicemi a vysokou koncentrací migrantů. Současné tendence vývoje prostorové odlišnosti migrantů a majoritní společnosti však nezaručují, že se tyto trendy nemohou do budoucna změnit. Za podstatné faktory, které by mohly popsaný trend klesající prostorové odlišnosti zvrátit, považujeme zejména mediální a politický diskurs o imigraci a imigrantech ovlivňující postoje veřejnosti (Přidalová, Klsák 2019), úspěšnost integrace současných a budoucích generací migrantů a strukturu nových migračních proudů do českých měst. Je proto na místě rezidenční diferenciaci migrantů v Česku nadále sledovat tak, aby mohla místní administrativa včas předcházet potenciálně vznikajícím negativním důsledkům rezidenční nerovnoměrnosti minorit a majority.

Závěr

Dosavadní znalosti o rozmístění bydlení migrantů v Česku vycházely především ze sčítání lidu, domů a bytů v letech 2001 a 2011. Proto v textu nabízíme čtenářům podrobnější a aktuálnější pohled na vývoj rozmístění migrantů v českých městech. Cílem článku bylo popsat rozmístění bydlíšť migrantů ve vybraných městech Česka a jeho vývoj mezi lety 2008 a 2015. Jako referenční jsme zvolili tři idealizované scénáře možného vývoje a migranty v Česku jsme pro potřeby výzkumu agregovali do šesti skupin podle státního občanství. Empirická část potvrdila u většiny měst i skupin migrantů trend s časem klesajícího indexu odlišnosti, a to i přesto, že v jednotlivých městech nacházíme odlišné počáteční podmínky, unikátní místní

specifika i určité anomálie ve vývoji prostorových vzorců. Postup vývoje se nejvíce přiblížil *jednotnému scénáři*, který předpokládá, že vývoj ve městech druhého řádu bude analogický (byť s možným zpožděním či odlišnou intenzitou) k dění v hlavním městě. To se potvrdilo v případě Prahy a ostatních zkoumaných měst, kdy k poklesu hodnot indexu odlišnosti došlo na obou sledovaných úrovních populačního rastru. Za hlavní faktor umožňující postupnou prostorovou asimilaci migrantů považujeme relativní kulturní blízkost charakteristickou pro většinu imigračních skupin, což naznačuje možnou platnost teorie prostorové asimilace pro dnešní Česko.⁹ Důležitou roli hrají také další strukturální faktory či nastavení celostátních i městských politik.

Nové poznatky, které náš výzkum rozmístění bydlíšť migrantů v českém prostředí přináší, považujeme za přínosné pro praktickou činnost městských samospráv. Konkrétní politiku či alespoň menší projekty zohledňující přítomnost migrantů ve městě má v současnosti jen menší část krajských měst. Lze však očekávat, že v budoucnu vyvstane s narůstajícím počtem migrantů větší poptávka po ucelených integračních politikách také právě na komunální úrovni.

Zájem o poznání vývoje rezidenční segregace migrantů v Česku bude pravděpodobně vzrůstat také ze strany ostatních zemí střední a východní Evropy, které s Českem sdílejí podobnou historickou zkušenost, ale dosahovaly dosud výrazně menší atraktivitu pro mezinárodní migranty (Drbohlav, Lesińska 2014). Vzhledem k rostoucí intenzitě imigrace do dalších zemí středoevropského regionu, jako například Maďarska či Polska (Drbohlav 2012), lze očekávat, že se pro tyto státy Česko stane referenčním příkladem. Zdejší vývoj a ukázky dobré a špatné praxe pro ně budou relevantnější a do jejich prostředí přenositelnější než poznatky z tradičních imigračních zemí s rozdílným historickým vývojem a odlišnou strukturou migrantů, případně z postsovětských států s výraznou etnickou diverzitou, avšak relativně nevýraznou současnou mezinárodní migrací (viz např. Leetmaa, Tammaru, Hess 2015; Burneika, Ubarevičienė 2016).

Literatura

- ALBA, R., NEE, V. (2003): *Remaking the American Mainstream. Assimilation and Contemporary Immigration*. Harvard University Press.
- ALDĚN, L., HAMMARSTEDT, M., NEUMAN, E. (2015): Ethnic segregation, tipping behavior, and native residential mobility. *International Migration Review*, 1, 49, 36–69.

⁹ Za druhý klíčový faktor prostorové asimilace je tradičně považována ekonomická vzdálenost, která je však mezi migranty a majoritou v Česku ve srovnání s tradičními imigračními zeměmi nízká (Ouředníček 2016). Relevanci asimilační teorie pro české prostředí proto diskutují Křížková a Ouředníček (2020).

- ALLEN, R., BURGESS, S., DAVIDSON, R., WINDMEIJER, F. (2015): More reliable inference for the dissimilarity index of segregation. *Econometrics Journal*, 18, 1, 40–66.
- ANDERSSON, E. K., LYGSTAD, T. H., SLEUTJES, B. (2018): Comparing Patterns of Segregation in North-Western Europe: A Multiscalar Approach. *European Journal of Population*, 34, 2, 151–168.
- ANDERSSON, E. K., MALMBERG, B., COSTA, R., SLEUTJES, B., STONAWSKI, M. J., DE VALK, H. A. G. (2018): A Comparative Study of Segregation Patterns in Belgium, Denmark, the Netherlands and Sweden: Neighbourhood Concentration and Representation of Non-European Migrants. *European Journal of Population*, 34, 2, 251–275.
- ARBACI, S. (2007): Ethnic segregation, housing systems and welfare regimes in Europe. *European Journal of Housing Policy*, 4, 7, 401–433.
- BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. (2005): Přistěhovalectví a liberální stát Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno.
- BERNARD, J., LEONTIYEVA, Y. (2013): Cizinci jako obtížně dosažitelná populace. *Data a výzkum – SDA Info*, 1, 7, 57–80.
- BOLT, G., VAN KEMPEN, R., VAN HAM, M. (2008): Minority Ethnic Groups in the Dutch Housing Market: Spatial Segregation, Relocation Dynamics and Housing Policy. *Urban Studies*, 7, 45, 1359–1384.
- BURNEIKA, D., UBAREVIČIENĚ, R. (2016): Socio-ethnic Segregation in the Metropolitan Areas of Lithuania. *Czech Sociological Review*, 6, 52, 795.
- CARDOSO, R. V., MEIJERS, E. J. (2016): Contrasts between first-tier and second-tier cities in Europe: a functional perspective. *European Planning Studies*, 5, 24, 996–1015.
- CONNOLLY, J. J. (2008): Decentering Urban History: Peripheral Cities in the Modern World. *Journal of Urban History*, 1, 35, 3–14.
- ČERMÁK, Z., JANSKÁ, E. (2011): Rozmístění a migrace cizinců jako součást sociálněgeografické diferenciace Česka. *Geografie*, 4, 116, 422–439.
- ČSÚ (2003): Cizinci v České republice. ČSÚ, Praha.
- ČSÚ (2018): Cizinci v České republice. ČSÚ, Praha.
- DRBOHLAV, D. (2011): Imigrace a integrace cizinců v Česku: Několik zastavení na cestě země v její migrační proměně z Davida na téměř Goliáše. *Geografie*, 4, 116, 401–421.
- DRBOHLAV, D. (2012): Patterns of immigration in the Czech Republic, Hungary and Poland. A comparative perspective. In: Okólski, M. (ed.): *European Immigrations. Trends, Structures and Policy Implications*. Amsterdam University Press, Amsterdam, 179–209.
- DRBOHLAV, D., DZÚROVÁ, D. (2017): Social Hazards as Manifested Workplace Discrimination and Health (Vietnamese and Ukrainian Female and Male Migrants in Czechia). *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 10, 14, 1–17.
- DRBOHLAV, D., LESIŇSKA, M. (2014): The migration nexus of Visegrad and Eastern partner countries: concluding remarks and political guidelines. In: Eröss, Á., Karácsonyi, D. (eds.): *Discovering migration between Visegrad countries and Eastern Partners*. HAS RCAES Geographical Institute, Budapest, 225–233.
- GORARD, S. (2011): Measuring segregation – beware of the cautionary tale by Johnston and Jones. *Environment and Planning A*, 43, 1, 3–7.
- HAASE, A., STEINFÜHRER, A., KABISCH, S., GROSSMANN, K., HALL, R. eds. (2011): *Residential Change and Demographic Challenge: The Inner City of East Central Europe in the 21st Century*. Ashgate, Farnham.

- HALL, M. (2013): Residential Integration on the New Frontier: Immigrant Segregation in Established and New Destinations. *Demography*, 5, 50, 1873–1896.
- HASMAN, J., KOSTELECKÁ, Y., HÁNA, D. (2016): The spatial concentration of immigrant pupils at primary and lower secondary schools in the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports*, 4, 24, 38–51.
- HASMAN, J., NOVOTNÝ, J. (2017): Kdo, odkud, kam a s kým – prostorová příbuznost migračních skupin na globální, národní i lokální úrovni. Nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, Praha.
- HENNERDAL, P., NIELSEN, M. M. (2017): A Multiscalar Approach for Identifying Clusters and Segregation Patterns That Avoids the Modifiable Areal Unit Problem. *Annals of the American Association of Geographers*, 3, 107, 555–574.
- CHAMPION, T., COOMBES, M., GORDON, I. (2014): How far do England's second order cities emulate London as human capital 'escalators'? *Population, Space and Place*, 5, 20, 421–433.
- CHUNG, S. Y., BROWN, L. A. (2007): Racial/Ethnic Residential Sorting in Spatial Context: Testing the Explanatory Frameworks 1. *Urban Geography*, 4, 28, 312–339.
- JANÍČKO, M. (2012): Pražští Rusové. Naše společnost, 2, 3–9.
- JANSKÁ, E., BERNARD, J. (2015): Koncentrační, či dekoncentrační procesy? Faktory ovlivňující vnitřní migraci imigrantů v Česku. *Geografie*, 4, 120, 585–602.
- JANSKÁ, E., BERNARD, J. (2018): Mobility and the assimilation of immigrants: Variations in migration patterns of Ukrainians and Vietnamese in the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports*, 4, 26, 244–254.
- JANSKÁ, E., ČERMÁK, Z., WRIGHT, R. (2014): New Immigrant Destinations in a New Country of Immigration: Settlement Patterns of Non-natives. *Population, Space and Place*, 8, 20, 680–693.
- JANSKÁ, E., PAUKNEROVÁ, K., KOROPECKÁ, M. (2017): Transnational Behaviour of Ukrainian Remitting Migrants. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 108, 5, 656–668.
- JOHNSTON, R., FORREST, J., POULSEN, M. (2002): The ethnic geography of EthniCities. *Ethnicities*, 2, 2, 209–235.
- JOHNSTON, R., JONES, K. (2010): Measuring segregation – a cautionary tale. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 42, 1264–1270.
- KOCOUREK, J. (2006): Vietnamci v ČR. In: Leontiyeva, Y. (ed.): Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové). Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha, 46–62.
- KOSTELECKÁ, Y., KOSTELECKÝ, T., KOHNOVÁ, J., TOMÁŠOVÁ, M., POKORNÁ, K., VOJTÍŠKOVÁ, K., ŠIMON, M. (2013): Žáci-migranti v základních školách. Fakta, analýzy, diagnostika. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Praha.
- KRUPKA, D. (2007): Are Big Cities More Segregated? Neighbourhood Scale and the Measurement of Segregation. *Urban Studies*, 1, 44, 187–197.
- KŘÍŽKOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M. (2020): Immigrant internal migration in a new destination country: Do immigrants suburbanise in Czechia and why? *Population, Space and Place*, 1–13.
- KUŠNIRÁKOVÁ, T., ČIŽINSKÝ, P. (2011): Dvacet let české migrační politiky: liberální, restriktivní, anebo ještě jiná? *Geografie*, 116, 4, 497–517.
- KUŠNIRÁKOVÁ, T., PLAČKOVÁ, A., TRAN VU, A. (2013): Vnitřní diferenciacie Vietnamců pro potreby analýzy segregace migrantů z třetích zemí. Výzkumná zpráva, MMR ČR.

- LEETMAA, K., TAMMARU, T., HESS, D. B. (2015): Preferences Toward Neighbor Ethnicity and Affluence: Evidence from an Inherited Dual Ethnic Context in Post-Soviet Tartu, Estonia. *Annals of the Association of American Geographers*, 1, 105, 162–182.
- LEONTIYEVA, Y., CHYTIL, D. (2012): Statistika a výzkumy imigrantů aneb jak srovnávat nesrovnatelné. In: Krejčí, J., Leontiyeva, Y. (eds.): *Cesty k datům. Zdroje a management sociálněvědních dat v České republice*. Sociologické nakladatelství, Praha, 325–353.
- LEONTIYEVA, Y., VOJTKOVÁ, M. (2006): Zdroje dat o cizincích v ČR. *SDA Info*, 8, 7–11.
- MALMBERG, B., ANDERSSON, E. K., NIELSEN, M. M., HAANDRIKMAN, K. (2018): Residential Segregation of European and Non-European Migrants in Sweden: 1990–2012. *European Journal of Population*, 34, 2, 169–193.
- MALOUTAS, T., FUJITA, K. eds. (2012): *Residential Segregation in Comparative Perspective: Making Sense of Contextual Diversity*. Ashgate, Burlington.
- MARTÍNKOVÁ, Š., PECHOVÁ, E., FEISTINGEROVÁ, V., LEONTIYEVA, Y. (2010): Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR. *Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika*. Informační příručka Policie ČR. Ministerstvo vnitra ČR.
- MASSEY, D. S. (1985): Ethnic Residential Segregation: A Theoretical Synthesis and Empirical Review. *Sociology and Social Research*, 3, 69, 315–350.
- MASSEY, D. S., DENTON, N. A. (1988): The Dimensions of Residential Segregation. *Social Forces*, 2, 67, 281–315.
- MASSEY, D. S., DENTON, N. A. (1989): Hypersegregation in U. S. Metropolitan Areas: Black and Hispanic Segregation along Five Dimensions. *Demography*, 3, 26, 373–391.
- MURDIE, R. A., BORGEGÅRD, L. E. (1998): Immigration, Spatial Segregation and Housing Segmentation of Immigrants in Metropolitan Stockholm, 1960–95. *Urban Studies*, 10, 35, 1869–1888.
- MUSTERD, S., MARCIŃCZAK, S., VAN HAM, M., TAMMARU, T. (2015): Socio-Economic Segregation in European Capital Cities: Increasing Separation between Poor and Rich.
- NOVOTNÝ, J., JANSKÁ, E., ČERMÁKOVÁ, D. (2007): Rozmístění migrantů v Česku a jeho podmiňující faktory: pokus o kvantitativní analýzu. *Geografie*, 2, 112, 204–220.
- OPENSHAW, S. (1984): The modifiable area unit problem. *Concepts and Techniques in Modern Geography*, 38, 1–41.
- ÖSTH, J., MALMBERG, B., ANDERSSON, E. K. (2015): Analysing segregation using individualised neighbourhoods. In: Lloyd, C. D., Shuttleworth, I., Wong, D. W. (eds.): *Social-Spatial Segregation: Concepts, Processes and Outcomes*. Policy Press, Bristol, 135–161.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2016): The relevance of “Western” theoretical concepts for investigations of the margins of post-socialist cities: the case of Prague. *Eurasian Geography and Economics*, 57, 4–5, 545–564.
- OUŘEDNÍČEK, M., NOVÁK, J. (2007): Kvantitativní analýza stavu a vývoje segregace/separace obyvatelstva. In: *Segregace v České republice: Stav a vývoj, příčiny a důsledky, prevence a náprava*. Závěrečná editovaná zpráva projektu: wa-014-05-z01. Univerzita Karlova v Praze, Praha, 9–28.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., POSPÍŠILOVÁ, L. (2018): Long-term Development and Current Socio-Spatial Differentiation of Housing Estates in Prague, Czechia. In: Hess, D. B., Tammaru, T., Van Ham, M. (eds.): *Poverty, Ethnic Segregation, and Policy Challenges*. Springer, 339–359.
- PAN KÉ SHON, J. L., VERDUGO, G. (2015): Forty years of immigrant segregation in France, 1968–2007. How different is the new immigration? *Urban Studies*, 5, 52, 823–840.

- PEACH, C. (2009): Slippery Segregation: Discovering or Manufacturing Ghettos? *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 9, 35, 1381–1395.
- PŘIDALOVÁ, I., HASMAN, J. (2018): Immigrant groups and the local environment socio-spatial differentiation in Czech metropolitan areas. *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography*, 1, 118, 72–87.
- PŘIDALOVÁ, I., KLSÁK, A. (2019): Cizinci v našem sousedství: důvod k obavám? *Geografické rozhledy*, 3, 28, 34–37.
- PŘIDALOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M. (2017): Role zahraniční migrace v měnící se sociálně-prostorové diferenciaci Prahy. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 53, 5, 659–692.
- PŘIDALOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M., NEMEŠKAL, J. (2015): Historické aspekty migrace v Česku. Specializovaná mapa. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta.
- PŘIDALOVÁ, I., POSPÍŠILOVÁ, L., NEMEŠKAL, J. (2015): Národnost v Česku. Specializovaná mapa. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta.
- REARDON, S. F., O'SULLIVAN, D. O. (2004): Measure of spatial segregation. *Sociological Methodology*, 1, 34, 121–162.
- SKIFTER ANDERSEN, H., ANDERSSON, R., WESSEL, T., VILKAMA, K. (2015): The impact of housing policies and housing markets on ethnic spatial segregation: comparing the capital cities of four Nordic welfare states. *International Journal of Housing Policy*, 16, 1, 1–30.
- SÝKORA, L. (2009): New socio-spatial formations: Places of residential segregation and separation in Czechia. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 4, 100, 417–435.
- SÝKORA, L., FIEDLEROVÁ, K., FREIDINGEROVÁ, T., SVOBODOVÁ, A., ČERMÁKOVÁ, D. (2016): Soužití v městské čtvrti: majorita a Vietnamci v Praze-Libuši. *Sociologický časopis*, 4, 52, 475–503.
- ŠIMON, M. (2020): Podíl cizinců v individualizovaných sousedstvích v Česku 2015: multiměřitkový přístup. Specializovaná mapa. Sociologický ústav AV ČR.
- ŠIMON, M., KŘÍŽKOVÁ, I., KLSÁK, A., MIKEŠOVÁ, R., LEONTIEVA, Y. (2020): Základní trendy rozmístění cizinců v Česku 2008–2015: rezidenční segregace perspektivou různě velkých individualizovaných sousedství. *Urbanismus a územní rozvoj* (v tisku).
- ŠNAJDR, D., DRBOHLAV, D. (2016): “Young and Small” Thai Immigration into Czechia: Wives of Czechs Versus Migrant Workers. In: Domínguez-Mujica, J. (ed.): *Global Change and Human Mobility*. Springer, Singapore, 141–163.
- TAMMARU, T., MARCINCZAK, S., VAN HAM, M., MUSTERD, S. (2015): *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities – East Meets West*. Routledge, London.
- UHEREK, Z. (2003): Cizinecké komunity a městský prostor v České republice. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2, 39, 193–216.
- VAN KEMPEN, R. (2007): Divided cities in the 21st century: Challenging the importance of globalisation. *Journal of Housing and the Built Environment*, 1, 22, 13–31.
- VAN KEMPEN, R., ÖZÜEKREN, A. S. (1998): *Ethnic Segregation in Cities: New Forms and Explanations in a Dynamic World*. *Urban Studies*, 10, 35, 1631–1656.
- VASÁT, P., BERNARD, J. (2015): Formování komunit, nebo sociální integrace? Analýza personálních sítí ukrajinských imigrantů v Plzni. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2, 51, 199–225.
- WALTON-ROBERTS, M. W. (2011): Immigration, the University and the Welcoming Second Tier City. *Journal of International Migration and Integration*, 4, 12, 453–473.
- YAO, J., WONG, D. W. S., BAILEY, N., MINTON, J. (2019): Spatial Segregation Measures: A Methodological Review. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 3, 110, 235–250.

ZELINSKY, W., LEE, B. A. (1998): Heterolocalism: An alternative model of the sociospatial behaviour of immigrant ethnic communities. *International Journal of Population Geography*, 4, 4, 281–298.

SUMMARY

Immigrants in large Czech cities 2008–2015: the analysis of changing residential patterns using population grid data

The public, the media, and political entities are paying considerable attention to the presence of immigrants and their activities. The immigrant population has been growing in large cities. Nevertheless, Czech academic literature has so far only elaborated on the issue of their spatial distribution at the inner-city level to a limited extent. This article fills the gap by introducing findings from Czechia as a new destination for international migration that are directly comparable to international research, thus contributing to the widespread debate on immigrant segregation in Western literature.

The article examines the development of the spatial residential distribution of six major groups of immigrants (defined by country of citizenship) in Czech regional cities in 2008–2015. It presents three basic developmental scenarios that relate the processes of immigrant segregation and city size. These scenarios are called (1) uniform, (2) dual and (3) individualized. The study is based on geocoded anonymized data provided by the Ministry of the Interior of the Czech Republic that have not been used in academic research yet. In line with the current international research, the data are aggregated to a population grid that ensures anonymity and sufficient analytical detail – and partially mitigates the risk of possible errors caused by the Modifiable Area Unit Problem (MAUP).

The main result indicates a general trend of decreasing spatial dissimilarity between the Czech majority and immigrant groups. At the aggregate level, the spatial patterns of the two populations converge; it is, therefore, pertinent to start talking about the deconcentration of immigrants in Czechia. The almost universal decline in the values of the dissimilarity index supports the uniform development scenario. Its validity is confirmed by lower values of the dissimilarity index for Prague; other cities evolve analogically but with a delay. Therefore, second-tier cities experience a higher level of dissimilarity in immigrants, although its values are decreasing there as well as in Prague. The figures also indicate that cities immediately following Prague in the settlement hierarchy (Brno, Ostrava, Pilsen) take over these trends more quickly – similar to geographically closer locations (Kladno). We believe that the differences in the development of immigrant spatial distribution between individual cities are caused by specific local conditions.

The slow and steady increase in immigrant population in Czechia, with specific exceptions, does not lead to an emergence of distinct segregation patterns known from abroad. It is important to stress the specific structure of immigrant population in Czechia, where most come from a culturally close environment. Another important factor in the residential differentiation of immigrants is the limited influence of local governments on the residential segregation of immigrants compared to other established immigrant countries.

The paper concludes by discussing the theoretical and methodological implications of this new type of research, including possible recommendations for public policies. While in Western

Europe and the USA the greatest degree of residential segregation can be found in large cities, this is not the case in Czechia. On the contrary, the Czech capital city of Prague, which has the longest and most intense experience of international migration, has the lowest values of dissimilarity index in almost all groups. In Prague and most regional cities, the index of dissimilarity continues to decline, distinguishing Czechia from a number of other immigration countries, where a stagnation or an increase in segregation predominate. These conclusions point to a need to tailor local policies to the local context, considering the specificities and developmental trajectories of the residential differentiation of (not only) immigrants in the country. Given the “pioneering” role of Czechia as the main immigration country in the region, it is also possible to expect a rise of interest in the development of immigrant residential segregation in Czechia by other Central and East European countries that share a similar historical experience with Czechia, but have so far been significantly less attractive for international migration.

- Fig. 1 The relationship between the change in number of immigrants and the change in dissimilarity index in selected cities, 2008–2015.
- Fig. 2 The relationship between the population size of immigrant groups and the index of dissimilarity in selected cities in 2015.
- Fig. 3 Comparison of dissimilarity index values for immigrants in selected Czech cities in 2008, 2011 and 2015 (raster 1,000 m). The dissimilarity index of: A – total migrants, B – Slovaks, C – Ukrainians, D – Vietnamese, E – Eastern European countries, F – Western European countries, G – other countries.
- Fig. 4 Index of dissimilarity for all immigrants in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.
- Fig. 5 Index of dissimilarity for Slovaks in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.
- Fig. 6 Index of dissimilarity for Ukrainians in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.
- Fig. 7 Index of dissimilarity for Vietnamese in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.
- Fig. 8 Index of dissimilarity for Eastern European (except Slovakia) and former USSR countries (except Ukraine) citizens in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.
- Fig. 9 Index of dissimilarity for Western European countries citizens in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.
- Fig. 10 Index of dissimilarity for other countries citizens in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.
- Fig. 11 Change in the index of dissimilarity among immigrant groups in selected Czech cities in 2008, 2011, and 2015.

PODĚKOVÁNÍ / ACKNOWLEDGEMENT

Příspěvek vznikl s podporou Grantové agentury České republiky v rámci projektu č. 19-03211S: „Rezidenční segregace a mobilita cizinců: analýza sousedství, rezidenčních drah a sousedských efektů“ a Grantové agentury Univerzity Karlovy díky projektu č. 1574319: „Role cizinců v klíčových (post)transformačních procesech v českých městech“.

This research was supported by the Czech Science Foundation within the project No. 19-03211S “Residential segregation and mobility of foreign citizens: analysis of neighbourhoods, housing trajectories, and neighbourhood context” and the Charles University Grant Agency in the project No. 1574319: “The role of foreigners in fundamental (post)transformation processes in Czech cities”.

ORCID

MARTIN ŠIMON

<https://orcid.org/0000-0002-6389-4051>

IVANA KŘÍŽKOVÁ

<https://orcid.org/0000-0002-2708-6735>

ADAM KLSÁK

<https://orcid.org/0000-0002-6206-7388>